هۆرامان

گوڤارێوه گرد لایەنەی مانگانەن دەستەو نویسەرا هۆرامانی بەرشکەرو ژمارە 16 و مانگو 12 و ساڵەو2008

شیوازو
کارکەردەی
تازەی سەرو
بنچینەو
گرێبەستی یان
کۆنتراکتی

بیاری 8 رۆی کارەباش نەبی

خورماڵ و
بیارێ سوود
جە پێشینۆ
یاناو (عەقار)
وەرمەگێرا

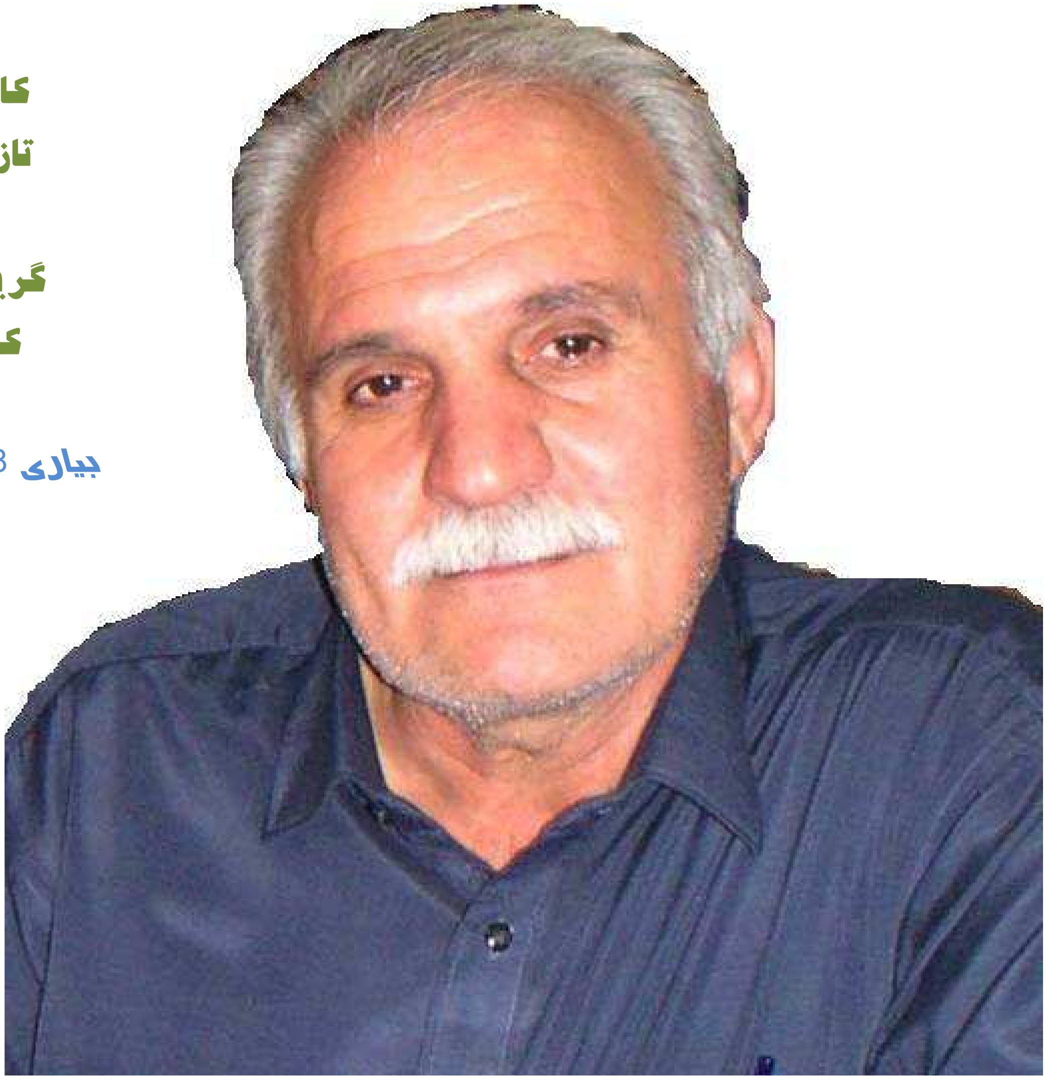

مامۆستا یوسف ڕەسوڵ ئابادی (هاوار) ماڵئاوایش کەر

چە م وستییە خێرا بە مێژوو و بنە ماکاو مافوو مرۆڤیرە

پەی یەکەمین جاری سیا پۆسیۆە بوو بە سەرۆکو ئەمەریکای

دەسەو نویسەرا

ئاسو بیارەیی

assobyari@yahoo.com

هەورامان عبدلرحمان

hawramanabdulrahman@hotmail.com

ئەردەڵان عەبدڵا

ardellen4@yahoo.de

هەورامان عەلی تۆفیق

Berzi-san@web.de

ناوەخن

1. بیاری 8 ڕوی کارەباش نەبی
2. پەی ئەوەڵین جاری سیا پوسیو بوو بە سەرۆکو ئەمەریکای
3. دیسانۆ هۆرامان بەرگو چەرمێش پووشاوە
4. خوورماڵ و بیاری سوود جە پێشینۆ یانا (عەقار) هورمەگیرا
5. تارا جاف و عەدنان کەریم کۆنسێرتێوە هاوبەش سازکەرانێ
6. مامۆستا یوسف ڕەسوڵ ئابادی (هاوار) ماڵئاوایش کەرد
7. ئوباما سیاسەتو ئەمریکای وەرانوەرو پرسە نێودەوڵەتیە کا فرە مەفاوڕو
8. مامۆسای پایە بەرز عوسمان هەورامی
9. شێوازو کارکەردەی تازەی سەرو بنچینەو گرێبەستی یان کۆنتراکتی
10. هانەکەیج وشک بی
11. پاوە تایبەتمەندی و هێما پیرۆزەکان
12. چە م وستییە خێرا بە مێژوو و بنە ماکاو مافوو مرۆڤیرە

بیاری 8 روی کارەباش نەبی

بەپا. هەواڵیو رۆژنامۆ کوردستانی نویٚ ژماره (4716 ، رۆ 04.11.2008) ، ناحیۆ بیاری پەی ماۆ 8 ڕووا کارەباش نەبیەن . کاوان کەریم بەڕیوبەرو فەرمانگۆ کارەباو هۆرامانی واتش

(هۆکارو ئەی دماکۆتەییٚ گڵیویٚ پەی دماکۆتەی گازو نەوت. چونکەتەی کە مۆلیدەکی بە گاز هەرمانە کەرانیٚ . وە ئیساڵ گرێبەستیووشا چەنی کۆمپانیاوی کەردەن ، کە گازو نۆتەشا پەی باروونە. وەلی کۆمپانیاکە، گازو نۆتەش پەی ناردینی ، پۆکەتەی کارەباشا نیا) . دیارە نەبیەی کارەبای پسە نەبیەی هیچ چوی تەری نیا ، ئاروو کارەبا یوون جە کێشە سەرەکیەکا کوردستانی . ئیمە هیوادارینمی کە فەرمانگۆ کارەباو هۆرامانی ، مووشوری خاستەروو کارەبای بووەرا. وە هۆلی زیاترەوو هووشا دا ، پەی چارەسەرکەردەی ئەی کێشە گۆرەیی.

پەی یەکەم جاری سیا پوسیێوە بوو بە سەرۆکو ئەمەریکای

مانگی وەڵین گەلو ئەمەریکای باراک ئووباماش بە سەرۆک هووربژارد. پەی یەکەمجاری جە

مێژووی ئەمەریکایەنیٚ، سیاپووسیو بی بە سەرۆکی ئا وڵاتەیە. باراک ئووباما بە 365 دەنگ وەراوەرو 162 ، جە جۆن مەکین، نوێنەرو پارتو کۆماریش بەردۆ. پەی شیوێشە ، باراک ئووباما ، بی بە سەرۆکی 44 هەمینو ئەمەریکای. دیارە ئینە ڕووداویوی فرە گرنگە، چونکەتێی دماو ماویوی فرە جە رەگەزپەرستی چەرمەپووسی (ئەوروپی) دژو سیاپووسی (ئەفەریکی) مێو. قۆناغیوی تازەتەر جە کۆمەڵگاوئەمەریکایەنیٚ دەستکەرووپنە. ئیمە پسە گۆڤاروهۆرامانی ، دەستوەشیوی فرە جەگەلو ئەمەریکای کەرمینە، ئینە هەنگامیوی فرە خاسە پەی کۆتایی ئاردەی بە دژایەتیکەردەی رەگەزپەرستی. هیوادارینمی ، کە سەرۆکو تازۆ ئەمەریکای ، دژو رەگەزپەرستی جە عالەمەنیٚ کارکەroونە، وەڵی گردیشیانیٚ، رەگەزپەرستی توورکی دژو کوردی

دیسانۆ هۆرامان بەرگو چەرمێش پووشاوە

وەروێوە وارا وەروە وەرینە

وەریسە پرچیا هەرچوار سەرینە

ئیساڵ هەر فرە زوو ، وەرزوو زمسانی دەستوو هووش وەشا. بەرگە وەشڵانەکۆ وەروی ، زوو هوش

کەرد بە رەنگۆ شاخە بەرزەکا هۆرامانی . جە 30 ئۆکتۆبەریەنێ ، تەوژمیوی فرە خاسو وەروی جە هۆرامانەنێ وارا. بەپا هەواڵیوی کە جە سایتو پوک مێدیایەنێ وەڵاکریانۆ، زیاتر جە 28 ملم وەروێ وارێنێ. ئیمە خێرئامای وەرزو زمسانی کەرمینە. هیوادارینمی کە وەرزیوی فرە وەش و خاسە بوونە پەی گردوو خەڵکی .

سەرچاوە

سایتی پووک میدیا . 30.10.200

خوورماڵ و بیاری سوود جە پێشینۆ یانا(عەقار) هورمەگیرانێ

مانگو دەی پەرلەمانی کوردستانی ، بڕیارو (پێشینەی خانوو، عەقار) بەرکەرد. بەپا ئەی بڕیارەیە، حکومەت یاردی خەڵکی ملۆونە پەی دروستکەردەی یانەی. بەپا هەواڵیو رۆژنامۆ کوردستانی، ناحیۆ بیاری و خوورماڵی جە پێشینۆ یانا بێ بەش بوونە. بەرێوبەرو ناحیەی واتش (بەحوکمی ئانەیی کە جە ناحیۆ بیارینە ، دائیرۆ تاپۆی نیا ، پۆچی ناحیەکیما جە پێشینۆ یانا بێ بەش کریان ، وەلی من بە نیستیووی رەسمی ، داواو کەردەن کە دائیرۆ تاپۆی جە بیارینە کریۆوە.) دیارا ئێ بڕیارێشە بیەن بە مایۆ نارەزایی خەڵکی ، چونکەتەی خەڵکیوی فرە چەمەروانۆ پێشینەی یانای بێ ، وە خەڵکیوی فرێش خەریکو یانە دروستکەردەی بیەن . یاگوو هوشا ئەگەر پەرسمینە، ئایا چی ناوچۆ هۆرامانیەنێ دائیرۆ تاپۆی نیا ؟ ئایا حکومەتو کوردستانی مەتاوونێ دائیرۆ تاپۆی جە هۆرامانەنێ بنیووڕێ ؟

سەرچاوە

رۆژنامۆ کوردستانی نوێ . ژمارە 4717. رۆژی 05.11.2008

تارا جاف و عەدنان کەریم کۆنسێرتیوی هاوبەش سازکە

جە 1 و نۆڤێمبەریەنێ ، هونەرمەندو گۆرۆ هۆرامانی خاتوو تاراجاف ، چەنی بەرێز عەدنان کەریمی گۆرانی واچی ، کۆنسێرتیوی فرە خاسشا جە شارو لەندەنیەنێ سازکەرد. پەی ماۆ چەند سەعاتیووی ، هەوا سەردەکۆ شاروو لەندەنیشا ، بە گورانی و موزیکی کورد گەرم کەردۆ. یاگوو ئامازەیا ، خەڵکیوی فرە خاس ئامادۆ کۆنسێرتەکەی بیەبی . ئیمە پسە گۆڤارو هۆرامانی ، دەستوەشی جە هەردووی هونەرمەندا کەرمینێ ، وە هیواو سەرکۆتێشا پەی خوازمینە.

مامۆستا یوسف ڕەسوڵ ئابادی (هاوار) ماڵئاوایش کەرد

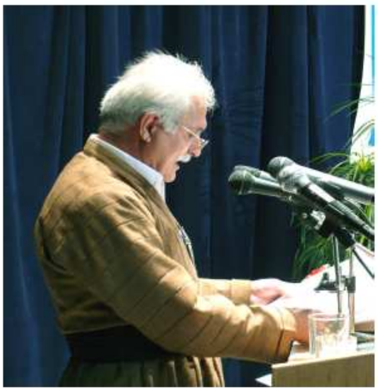

سەحەر سرۆ چەنی خونچەی وەشش وات
هەناسە سێوەرو ژیوای بنۆشە

جە ڕێواز مەنەی تەنگی هەتا کەی
کەمەر بینە بە گیانو دڵ بکۆشە

ملە ، سەخت و هەوار دور بەتەنیا
مەیاوی مەر بەئیمانۆ بەتۆشە

بەداخۆ شاعیرو نووسەرو پاوەی ، مامۆستا یوسف ڕەسووڵ ئابادی ، ڕۆ شەممەی ڕیکەوتو 11،08،2008 ، دماو ساڵەهای خزمەت بە ئەدەبیاتی هۆرامی ، پەی دماهەیمین جاری ، ماڵئاوایش چەنی کەردیمی .

ئیمە پسە گۆڤارو هۆرامانی ، سەرەوەشی هووما ئاراستۆ خانەوادۆ مامۆستای هێژایما کەرمینێ. هیواداریمنی ، کە بەهەشتی بەرین ، یاگیش بوونە. دیارا مامۆستا یوسف ڕۆڵیوی فرەخاسش بیەن ، پەی خزمەتکەردۆ ئەدەب و فۆلکلۆرو هۆرامانی . ئیمە فرە سووپاسگوزار هەرمانەکا مامۆستا یوسفیەنمی. هیواداریمنی کە ڕۆشنبیری تەری شاروو پاوەی ، بەردەوامی بە کاروانەکۆ مامۆستا یوسفی دانێ .

شارەزایا جەکاروبارو پەنابەری

یەک ملیون کەس جە ئەڵمانیانە بەشیوێوە نایاسایی ژیوا

شارەزایا

جەبوارو پەنابەری ئاشکراشا کەرد کە نزیکەو ئەک ملیون کەس جە ئەڵمانیانە بەشیوێوە نایاسایی و بی هیچ بەڵگێوە ژیان

بەسەر بەرا .. کە فرە جیخەڵکا بەناچاری مەتاوا زارۆلەکاشا پەی مەکتەبی کیانا جە تەرسەو ئانەی کە ئاشکارا نەباو دەزگا پەیوەندی دارەکی ئاڵمانیای بڕیارو کیاستەیۆشا با پەی وڵاتەکا ویشا .. دەزگاو تایبەت بەکاروبارو پەنابەرا و ڕێکخراوە ئاینیەکی هۆشداریشادا کە مشیوم گوزەرانو پەنابەرا وەشکریوو و بەتایبەت ئانی کە بەشێویوە نایاسایی جە وڵاتەنە ژیوا بەتایبەت جە بوارەکا پەروەردەی و هامکاری کۆمەڵایەتی و هامکاری تەندروستی ، دماتەر

داواشا کەرد کە پێویستا دەزگا پەیوەندی دارەکا ئەڵمانیای ویرێ جدی جە چارەسەرو ئی گرفتیە کەراوە و بەئەمرو واعقی وەرش گیراو مامەڵەش چەنی کەرا .. جەنی ئاشکراشا کەرد کە زیاتەر جە یەک ملیون کەس کە دلیشانە دەیان هەزار زارۆڵێ ژیوا جە ئاڵمانیانە بەبێ هیچ موستەمسەکاتێوە فەرمی .

کە فری جی خەڵکا بە شێوەو نایاسایی مەیانە ئاڵمانیا و ئەوی تەریچ کە وەڵتەر بەفەرمی ئامێنی و دماتەر موڵەتوو ئامایشا بەسەرشیەن بەڵام نەگیڵێنیوە وڵاتەکاویشا جە ئاڵمانیانە مەنینیوە یا ئانی کە وەڵتەر داواو پەنابەریشا کەردەن و داواکیشا وەرنەگیرێنی و جەتەرسەو کیاستەیۆشا ویشا شاراوە .

ئامازۆشا پەنەیەدا کە فرەو ئاپەنابەرە نایاسایا جە سنورەکاوە بە موستەمسەکاتی تەزویرۆ داخڵێ با یا بەشاحینە و چن ڕیوەتەر چی شیوا بەکارمارا .. زیاتەرو ئی کەسا بەشێوێوە نایاسایی هەرمانەکەراو هەرمانەکیشا زیاتەر جە خزمەت کەردەی جەیانانە یا کەروباری کشتوکاڵینە هەرمانەکەرا یا چێشتخانەنە کە فیشا جەلایەنو خاوەن هەرمانەکاوە ئیهانەکریا و فرەو جاری زەرو هەمانەکاشا مەدریوپەنە و ئاکەسەچ وەرو وەزعیەتو ویش مەتاوهیچ هاچوو و فرەو وەختی کێشەو گرفتی خراپش چەنەگنووە ..

ئۆباما سیاسەتو ئەمریکای وەرانوەرو پرسە نێودەوڵەتیەکا فرە مەفاڕو

هەورامان علی تۆفیق

ڕۆژنامەو واشنتۆن پۆستی ئانەش وەڵاکەردۆ کە کاریگەریە ئایندەیەکا جە دماو فارایی سەرکردەکا ئەمریکای دماو هورچنیای فرە بەکەمی گۆڕانکاری بنەڕەتی جە سیاسەتە نێودەوڵەتیەکانە ڕوەموو .. جەنی ئانەیە کە جۆرج بۆش پەی یاگەگرەوەو ویش کومەڵێوە فری جە مەسەلە گرنگەکا ئارویی مازوجیا کە مشوم ئیدارەو تازەی فرە نەخیرایی تەماشێوە ئامەلەفا کەرو ستراتیجیەتوو ویش وەراوەرشا دەست نیشان کەرو کە ئەگەر سەرو هەمان نەهجی هەنگامەمنیوو یادەستکاریوەشا کەرو یائانەنە سیاسەتیوە تازەپەیرەوی کەروو ..

ڕۆژنامەکە ئامازۆش پانەیە دا کە ئوباما یەری مەلەفی سیاسی بەرو ولاتی گێرونەدەست کە سەرۆک بۆش و وەزیرو بەریش کۆندەلیزا ڕایس دەسشا بە هەرمانە کەردەن جەنەش .. یەکەم مردنایی ئیرانی جە یەشەنەکەردەی بەرنامە ئەتۆمیەکەش .. دومە دلینەبەردەی تەرەسانەو نەوەوی کوریاو باکوری .. یەرەم جوڵنایی گفتوگۆو بەرنامەو ئاشتی بەینوو فەلەستین و ئیسرائیلی . کە هەریەر مەلەفەکی گرنگی تایبەتیشا لا ئیدارەو بۆشیۆ بی .

بۆباما وەختو پرۆپاگەندەو هورچنیاینە کە سیاسەتو ویش وەراوەرو چن مەسەلیوە دەرەکی ئاشکراکەرد بەڵام فرە بەوریایی ..

تەنها ئەهابەڵینە نەبوو دەربارەو کیشتەیۆ هیزەکا ئامریکای جە عیراقەنە داماو 16 مانگا جەوەرگرتەو دەسەڵاتیشەنە ..

ڕۆژنامەکە ئیشارەتش پەنەیەدا کە بۆش وەختوو دەسەڵات گرتنەدەست وەڵی هەشت ساڵا هەرمانەش پەی سیاسەتێوە کەرد کە نامیش نیا **ABC** بەمانا گرچیوێ بی کلینتۆن .. کە ئاوەختە کلینتۆن بڕواش چانەبی کە نزیکا جە ڕیککەوتەی چەنی کوریای باکور بەڵام بۆش دماو دەسەڵات گرتنەدەست و یاوایش بە یانەوچەرمەی ئا سیاسەتەو کلۆنتۆنیش وەرەچەمانەگرت و بەشێوێوە فرە جیاواز مامەڵەش چینی بیونگ یانگی کەرد .

کە کلینتۆن بەنیازو سەرداو کۆریای بی جەکۆتایی فەرمانڕەوایشەنە بەڵام فاڕاش بە لوایش بە ڕۆژهەڵاتوو ناوەڕاستی بەنیازو ئانەیە کە ڕیککەرتەو ئاشتی چی ناوچەنە مورکەرو بەلام ئی هەوڵی سەرکەوتەنەبیی و نەتیجێوە خاسشا نەبی و بۆش هیچ هەنگامێوەش نەنیا تا دماو وەختوو دەسەڵاتوو دوەمیشەنە هەنگامەش نیاو ویش ڕوەش کەردەناوچەکە بەنیازو ئانەیە کە تاوو ئاڕیککەوتن نامەیە مورکەرو بەڵام سەرکەوتەنەبی و دماو ئانەیە ئەگەرو هەرسەرکەوتێوە بڕیا تادماوو ڕاپەڕینی دووەم جەناوچەکەنە و بۆش بڕیارو ئانەیش دا کە هیچ هەنگامێوە نەنیوو بەرەو ئاشتی وەختوو کۆتایی ئامای دەسەڵاتیش .. واشنتون پۆست ئانەش ئاشکراکەرد کە موستەشارەکا ئوبامای جە وەختوو پڕوپاگەندەو هورچنیاینە پەنەشا خاسا کە باسوو مامەڵەکەردەی چەنی ئامەلەفە گەرما نەکەرا و بەتایبەت ئانی کە بۆش هەرمانەش چەنەکەردینی ... وەرو ئانەیە پێش بینی مەکریوو کە گۆڕانکاری فرە جە هەنگامەکا و ئەمریکای وەرانوەرو سیاسەتی دەرەکی دروست بوو ، ئەگەر گۆڕانکاری جە چونیەتی کارکەردەی و لوایی پەی ڕاچارەکا جیاوازیشابوو ..

,,

ماموٚسای پایە بە رز عوسمان هە ورامی

هونراوەو .. عەلی شەریفی

بولبولی وە شوانی وە ش نە غمە ، چریکە و
قاسپە ی ژە رە ژ ئاسات سە رجە م کە ش و
کۆ و دۆڵ و چیا و

دە شت و دە ر و هۆبە و هە وار و هانە و چە
م و ڕوبارو هە ورامانیش پە ڕ کە ردە ن جە
لە رە و سۆزە

ئە هورایيە کە و سیاوچە مانە و وە شە
. ویسی کە چڕیە نت گۆشو سروشتیە رە

گە رچی ئینانیا وە ڵاتو گوڵە بۆنوە شە ڕە
نگوارە نگە کاو هولە ندیە نە ، باقێوە وە
رکە مە ر و

سورە هە راڵە و شاهۆ و داڵانی چە نی کرتە
ڵێوە گۆراڵێ ڕە نگوارە نگێ وە رزو وە هاری
و

باقێوە شە وبۆ و بۆژانە کە دە وروبە رشان
بە گوڵە چنور ڕازیانۆ ، مە دە و ئە و بە
رۆکێت و گوڵوارانت

.کە روو

خە م و ئازارو دورە وە ڵاتی و ناهە مواری ژیانی و بە ش مە ینە تی نە تە وە کە یمان و دە یان

هۆکارێ تە رێ وە رمو شە وێشان وە نە شێونانێ ، زوانم لاڵ پسە م زانا دوربای جیات

ئاستێنمێ .

نە تاوام چە مێ بنیە و پێوە رە و وە نە وزە ی تە ریش پە ی بدە و پە وچی پی چند دێڕە هۆنیاوانە

شلٌە ژیایی و ئاڵۆزی دە رونیمو داخ و پە ژارە و وێم بە ربڕی.

لە ش ساقی و تە مە ن درێژیت هیوا و ئاواتمە ن

شیوازو کارکەردەی تازەی

سەرو بنچینەو گرێبەستی یان کۆنتراکتی

ئاسۆ بیارەیی

کۆمەڵشناسی

پەی لوای

کارکەردەی فرە گۆڕانێش ئامێنێ سەرەرە. وەڵێ ساڵەو نەودەکا، ئەگەر کرێکارێوە یان کارمەندیوە هەرمانەش یاگیوەنە دەس کۆتێ، تا خانەنشین نەبیێ, چا هەرمانێنە واز نارێ. دمای وڕای سیستەمەو سۆشیالستی جە وڵاتا ڕۆژهەڵاتی ئەوروپایەنە، دەربازی بازاری جیهانی کرێوەو حکومەتو وڵاتەکا، ئا دەسەڵاتەش نەمەن سەر و بازاریرە. سەرمایەو جیهانی تەمام دەسەڵاتیش جە حکومەتەکا ئەساناوەو بازار، کارو و فرە و هەرمانەکا شیوەشا فاڕیا. شێوەو ئەرمەرزیای فاڕیا و دما ڕۆ کریکارا کۆت مەترسیۆ. جارا، تا ساڵەکا هەشتای کرێکار و کارمەندەکیی هەشت سەعات هەرمانە کەرێنێ و گێلێنە پەی یانا. ئارۆ شیوەکە تەمام فاڕیان. ئارۆ فرە و هەرمانەکا بەسێنێ بە داخوازی بازاریۆ. ئانەی کارگەش هەن یان هەر یاگێوە پیسە خەسخانەی. ئەرمەرزیای سەرو بناغەو کۆنتراکتیۆ کەرۆ. جاری چانە هەن، پەی هەفتێوە، تا ساڵێوە. کرێکار یان کارمەند ئەوروپانە مشوم ئامادەیچ بوو بە سەعات، یان ڕۆژانە هەرمانە کەرۆ.

ئارۆ هەرمان کەردەیچ بیەن بە پێشبڕکێ و ئا کەسە کە زیرەکا و خەڵکی مشناسۆ، هەرمانەش دەسگنو. مەسەلێ خەڵک ئەشناسای یۆ چا کارە ئەکتەرانە کە فرە گرنگا پەی ئانەیە هەرما نە پەیدا بوو. ئارۆ مشۆم داواکارو هەرمانێ، فرە زیرەکانە تاوۆ تواناکا وێش پەی خاوەن کار باس کەرۆ.

کەواتە ئا بڕیارە کە وەزارەتو تەندروستی دەربارەو گرێبەستو دکتۆرەکا وەرش گرتەن، سەرچەمەکەش ئانەن، کە بازارو باشوور کوردستانیچ لکەدریان بە بازارو جیهانیۆ.

چی روانە وزارەتوو تەندروستی جە باشوور کوردستانی بڕیارش دا، کە دکتۆر و کارمەندەکا خەسخانەی سەر و بناغەو گرێبەس و کۆنتراکتی مەرزنۆرە، ئی بڕیارە گێژاوێش نیاوەو فرە

کارمەندا کەوتێ مانگرتەی دژو ئابریارەیە. هەر پێسە باسم کەرد، جارا دەوڵەت سەرچاوەو کار پەیدا کەردەی بێ پەی خەڵکی. ئارۆ وەرو ئانەیە کە بازار دەسەلاتش هەن، سەرمایە زاڵا. دەوڵەت ئا دەسەلاتەش نیا پەی ئێستەیۆ کاری.

هەرمانە سەرو بناغەو گرێبەستی دیمی پۆزەتیڤی و نەگەتیڤیش هەنی. لایەنە خاسەکێش ئانێنێ کە منافەسێوە سەرو هەرمانی وەش کەرۆ، کە ئانەی تواناش فرەتەرا و زیرەک تەرا، هەرمانە وەرگیرۆ. هەرپاسە گرێبەست ڕێوە کەرۆوە پەی ئانیشا کە فرە جار ئینێ دلی فەرمانگیویەنە و گورج و گۆڵێ نیەنێ و پاسیڤێنێ، کە هوشیارییاوە و گنا وێشا تا خەڵکی تەر یاگێشا نەگێرو. بەداخەو تەنانە وڵاتێ پێشکەوتەی پێسەی سویدیچ خەڵک ئەشناسایو برادەری جە مەسەلێ هەرمانێنە کاریگەرێوە فرەش هەن. ئا کەس و لایەنێ کە زیاتر زیانشا پەنە گنۆ پاکیبرکی، چونکە نەک ئاستو پیشەکاشا بەرزا، نە زوانەکەی خاس مزانا. کۆمەڵێ تەریچ هەن کە فرە زەرەر کەرا جە مۆدێل و گرێبەست و هەرمانێنە، بە تایبەتی ئانێ کە نەوەشێنێ، ئانە کە ماوێوەن بێکارێنێ، پیرەکێ و ئاژەنێ کە زارۆڵێشا هەنێ، هەر پاسە ئا گەنجی کە وانایشا تەمام نیا.

کێشەو کارکەردەی ئارۆ جەدنیا و جیهانگیریەنە (Globalisation) گۆرەترین کێشەن، چونکە چکۆ قازانج فرە بوو چاگە سەرمایە ووزیۆنە کار و گۆش مەدریۆ بەلایەنە ئینسایەکا تەری.

ئێ شێوازە تازەو هەرمانی، کێشەگەلێ کۆمەلایەتییێش پەی خەڵکی دروست کەردێنێ.

بەشی دووەمش بەردەوام بۆ.

هانەکەیچ وشک بی

دلاوەر

جەهۆرامان کام ە وەرگێریان

جە یاگیوە فرە دور چي

دنیاینە دهاتیوە گولالي

بي . بيس ، سيي، ياني زیاتە ر نە ويني. دهاتە کي هاني وە ش بي ، بيە بي ياگە گە مە و کناچلە کاو دهاتي. رويوە يە ري چوار بارئ بە بە هاني ئاو ئاردە ي لويني پە ي هانە ي ! چاگە يە کتري وينيني.

کە مە يچ کە ريني.

ئاخر ويرم شي واچو دهاتە کي نا نزيکو کابلي ، ئە ري پايتە ختو افغانستاني .

ئي داستاني حە کايە تو دارە سا ويوە نە کە لاو هانە کە ينە ژيوي، وە ليو ئانە يە دارە کە وشك بو يئ حە کايە تيشە گيل ناوە پە ي وائ، واتش با وا چە ني ويش بە روش پە ي گردو وە لاتە کا، باسش کە رو پە ي گردو بە شە رە بە رە والە ت ئازادە کا.

با ئاديچي بزانا کە چيگە کە س حە قش نيا گە مە کە رو، تا بياوو بە گناچ لا.

تازە هە فتە ي وە لين دە مو چە مو نو گلە زە ريفاو کابل يشا بە اسيد سوچنا، ئا گلي کە تازە پيسە، ولە سورا گە رە کشا بي زە ريفيە کە و ويشان نيشانە دا، هە ر ئا گلي کە تازە گە رە

كشا بي به عيشوه و ناز، كوره جوانه كا گول دا ، ئه زيه تشا كه را.

پيسه و ئه ها گوليوه سور به شنه و واي گنو ره قس، بولبولي وه يچ پانه وانو ، چه مش گنو به ره قسو گل ه كه ي واچو ئانه په ي من ره قسيو، بلبو ليچ پيسه جوانا فره مه غرورا. عه ينو ويشا ،زوويچ گول وه را.

ئه ري باسو داره ساوه كي كه ريني. كه ويم بو. گرد روبوه به چه ماو ويم گه مه كه رده ي زاورله كا ن وينيني. ئه گه ر وه ششان بياي منيچ وه شم بي ، به لام فره ته ر ره نگ

زه ردي بيني،ئانه بي ساوه كيو منيچ فره شان خراوي بيني، ئاخر منيچ به ئه ژنيه ي ناراحه تيه كاو ئاديشان دل ته نگ بيني. ئه ها نواته بيم كناچله كي سه رو هانه كه ينه

باسي كه ريني، چو زانو باسو گرد چيويي كه ريني، باسو ئه دايشا، تائه يشا، براكاشا، باسو كوره هه مساكه يشا ،هه ر چي چيوه ن. منيچ گردو قسه كا ئه ژنه ويني.

ئارو يوشان واچيي با فره ته ريه كتري وينم، ئاخرويتان زاند ي هه رئي به ينه فرسه تمان هه ن. با كه ميوه گه مه كه رم، به ينيوه ته ر گردي مان مه لم په ي كاري، ،، ئه ري چيگه زاورولة كيچ كار كه را، كورو كناچه. زاوروي هه فت، هه شت سالي،،، گر..........د !!

تاوواچو كه كار كه رده ي دلي ده شته كاو خه شخاشي ، ئا خه شخاشه كه كريه به ترياكو

ده سه لات داره كي به پولو وره ته يش پولدار ته ري بيني، ته نيا حه قيوه ن كه به ينو زاوروله افغانياره به عداله ت به ش كريا ن، كورو كناچه كار كه را.

كو لوان شارستانيه تو هه راتي؟

كون مه ولاناي به لغي با واچو .،،،،،،

مرده بودم، زنده شدم
گريه بودم ، خنده شدم

دولت عشق امدومن
دولت پاينده شدم

با واچو: فاردي ده وراني ! زينده ش كه رديوه با بزانو ئا ياگي كه ئيلهامو ئي شعريشه

په ي ئاما كريان به زيندان.

مرده بيني ، زينگه كرياني

گره وه بيني، خووه كرياني

ده وله تو عشقي ئامه و من

ده وله تي پاينده كرياني

ئه ري زاورله افغانيه كي مه دره سه يچشان نه وي تا تاوا چا يه كتري وينا ، ئاخر

هه فته ي وه لين ته ياره اف14كاو امريكاي به هه له كوا بي ، ئه ري به بومه،! زاورولة كي شانسشان ئارد، ئا رو ه كه سشان نه مه رد. ئاخر ئا روو جمعه بي مه كته ب نه وي.

ئه ري پيسه شان زانابي عسامه نا چا، ئاخر فروكه وانه كي پيامه كاي ته ري مه ژنه وا،، ئاني كه به اس م اس كيانيا، ئه ري په يامه سر يه كا واچو.

ئاخر ئادي فه قه ت جه فه رمانده كاو ويشا ئه مره گيرا، فه رمانده كاو ئاديشا يچ جه نوو ويشا تا مياووبه كاخه چه رمه كي ،كه به برواو من دانه به دانه و ته وه نه كاش جه حه جه ره ل اسوه تي ره شته ريني، ته وه نه ره شه كي كه جه ديوارو يانه كه و خواو محه مه ديه نه نيانه شان كار . چاگه امره كه را بومه كا وزديره ! پلانه كه مان فاريا،

هيشتا ، عسامه پيويستا.

ئینه ئیتر فیلم نیه ن! کریان به سریال. چي سریاله نه به ته نیا زاوروله افغانیه کي زه ره ر که را،،،،،، فه قه ت ئادي........

منیچ هیلا ك بیه نا ، سوم چنیا ، خه ریکه نا جه خه فه تیه وشك بو، وه سین به د به ختي...

تا که ي گل ه زه ریفه کاو قه ند هاري وینو،وینوشا که خه ریکي با چیرو ده سه، ون ئاویه کاو یاگه گیره کاو دموکراسینه ئه وه لین بیره وه ري تالو عشقي شا بنویسا؟

وه سین ئیترا! شه رمیچ خاس چیویوه ن!

زه ینه بي ته نیا هه شت سالیش بي داشا شو ، یاني وره ته شا، کابرا هشتا سالیش بي .

به شه ریه تو چیشي ؟ کامه دین ؟ راسي وه قتیو کناچله کي چیرو ده سه پیسه کاو

قشونو عداله تیه نه قیژني خوا جه کو بي ؟

وشکیچ نمه وو نجاتم بو!

سه واي فه ریدي به را. تاته ش پولش قه رز که رده ن، نیاش دوشو .

ساحیو زه مینه که شان به روش، به یاگي پۆله که ي.... بو به ژه نیش .

کابرا ي حاجي 75 سالي شه ن . زاورو زاوروکه یش جه فه ریدي گه وره ته را.

ئه که ر به باوره که و ویچش بو چه ني تاوو ته ماشاو خواکه و ویش که رو ؟

داخم ئا گوناعي جورمش چیش بو؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟

ئارو چه ني ره فیقي و ه ش ده ردي دل که ري . واچي فره ته رسو، ئاخر ز ه ینه بي په ي باس که ردینا که ساحیوه که ش هه ر چي شه ویني کوشوش دمایچو به یه ك نو قل ئاشتش که رووه.

واته بیچش هه ر شه ویوه به قسیو ساحیوه که یش نه که رو کیانوش لا و بزه کا بوسو.

فه ریدي جه تاریکي فره ته رسي .

قه راره ن ویره گه به ي په ئ لاو هانه که ي، واچي فره موهیمه ن. واچي ئه دام قه رارا بکیانوم په ي یاگیوه فره وه شي، چاگه زاوروله کي فه قه ت ده رس واناو گه مه که را.

کاریچ مه که را، زاوروله کایچ به یاگي قه رزي مه دان به پیا خه ره فیاکا.

ئاگه فره وه شا!

فره ویرم که ردو یاگي چامني نه وي ، گرد لا و دنیاینه زاورولي وره شا، فه قه ت قیمه تشا فه رق که رو. زاوروله کي جه هه ر کوي با گره وا، به لام هه ریو به ده سو چیویوه گه ره وو.

داخم باسو کوي که رو؟

ئیسه مه ي ،واتم وه رو تاریکي ته رسو.

ئانه چیشا ده سشو؟ لیوانه که ي وینو،بواچي چاي بوه رو؟ خه ریکا وه روش.

یع تاله ن، فره تاله ن. که میوه ئاویش تیکه ل که رو خاسه ن.

....

تازه زانام ئه داش په ي کویش کیانو. تریاکیوه فره ش که رده ن دلیو چایه که و فه ریدي.

به ده سو ویش کشایش کشو. ئاخر ئا دیچه وه قتو ویش وره شیاي بي به بابه و فه ریدي.

حتمه ن گه ره کش نیا فه ریدیچ پیسه و ویش ئا گرد به د به ختیا وینو.

منیچ فره چیویم دي ه بیني به لام وي کوشته ي کناچیو هه شت سالایم نه دیه بي!

باوه ر مه که ره، وه رگه و ويناو ئي ديمه نه يه گير و.

وته ؟ ئه ري خه ريكا وه رمي وينو .

گه ره كم بي ته كانه ده و ويم ، ساويوه وزوو ملشه ره هايش بووه،به لام نه تاوام. ليوانه كه ده شو كه وته بي ، باقيو ترياكه كه ي بيه بي به به شو من.

وه ليو ئانه يه يه ك سه ر وشك بو، ته مامو ئي داستانيمه گي لناوه په ي ئا وا يه كه خه ريك بي به روه روژ ئاواي لوي.

واكه په ئ ئا خرين باري گيلا دليو له قو ويوپيمه ره. دماوه لوا په يامه كه ي بياونو.

دلاوه ر 2008-11-

جەهۆرامان کام ه وەرگێریان

پاوە تایبەتمەیند و هێما پیرۆزەکان:

چەو/چەیە/چەوە/چا+ وە/چاو/چاوە

سدیق بابایی ـ ئاڵمان 26.11.2008

میرزا عەبدولقادر پاوەیی لە قەسیدەی " کوللەو ئاینەمەل" دا بۆ ناساندنی پاوە فەرمویەتی :

ئاوای مفەرەح یاگەی (نوورانەن)
رەوزەی بەهەشتەن یاگەی (حوورانەن)

بەڵێ پەی سەنگەر شاهۆش نەزاوەن
شارش نە پای تەخت (قەڵای مەسناوەن)

جیا لە وەسفی سروشتی دڵرفێن و بەهەشت ئاسا کە (میرزا) بە دورو درێژی لە قەسیدە سیاسی و مێژوویەکەیدا مامۆستایانە وێنەکێشی کردوە لەمەدوو بەیتە دا دەسنیشانی " یاگەی نووران - یاگەی حووران " و هەڵکەوتی ئەم شارە لە پای "قەڵای مەسناو " دەکا . لە درێژەی ئەم نووسینە کورتە دا حەول دەدرێ بنکۆڵی هەندێ هێما و ئاسەواری ئەوتۆ بکرێ کە رەنگە ناتەبایی لە گەڵ نێوەرۆک و مەبەستی سەرەوە نەبێ .

بە هیوای ئەوە بتوانرێ گۆشەیێک لە مەبەستی [مەسکەنی نوور بوونی ئەم شارە] بخرێتە بەر دەستی خوێنەری تامەزرۆ .

عێمادئەلدین دەوڵەتشایی لە کتێبی "جغرافیای غرب ایران" لاپەرە 148و149دا لە " ئەوێستا" وەک سەرچاوە دەگێرێتەوە کە [پەیە - پەوە - پاوە] وەک لە زامیادیەشت داهاتوە "فەرا پەیە-فەرا پەوە = بەرەو پاوە".

پوە یا پەوە واتای پاوە - ی هەیە. لە ئاخاوتنی کرماشانی ، وەک لەم دوو نموونەدا (باوە ، پاوە) بە شیوازی

" بەوە (باب) و پوە(پاوە) گۆ دەکرێن . هەروەها لەم رەستەدا ، [بوەی بوەمی = بابی بابمی ، بۆ پەسن و پێ هەڵگوتن . یا ، بچیم ئەرا پوە = برۆین بۆ پاوە] ...

پیتی فارسی (آ) كە بە كوردی(ئـ) دەنووسرێ ، جاری وا هەیە [ئـ لە گەڵ آ] **جێ گۆركێ دەكا و :**

(آ) دەبێ بە (ە) ، وەك لە وشەی (ساوە = ساوا) . دەوڵەتشایی لە درێژە دا دەڵێ " لە نووسینی" فەرا پوە " هەڵەی نووسەرانی ئەوێستایی گرفتی گۆڕینی پیتی (و) لە نێوەڕاستی وشەكە بە پیتی (ی) و لە ئەنجامدا بە پێ هاو شێوازی (و) و (ی) [لە نووسینی ئەوێستاییدا] پاوە بە " پییە " نوسراوە و بۆیان لێك نەدراوەتەوە ! هەر چەند لە بنەڕەتدا "پەو" بوە كە زەردەشتی پێغەمبەرلە مایدەشت بەرەو پاوەو پاشان سنە(كێوی ئاویدەر یا ئاودەریە) ڕۆیشتوە ".

پاوە بەواتای هەڵكەوتوو لە قەدپاڵ ، لەسەرڕێ ڕاوەستاو ، خۆڕاگر و هەڵكشاوبە هەورازدا لێك دەدرێتەوە كە هەڵكەوتی شاری پاوە ئەم ڕاستیە پیشاندەدات.

(سەیدی هەورامی 1199ـ 1265 نێوەرۆكی وشەی پاوە بە شێوەی خوارەوە شی دەكاتەوە) .

مەمەڵجێش نارە گوڵمێش سورە ساوە
وێش ئەجیێ سەڵوێنە مدرێنە پاوە

مێژووی هورامان (مزەفەر بەهمەن سولتانی ل 276) ، "وشەی(پاو) بۆ نێوی سەردار یا فەرمانداریك بەنێوی " پاو " لە بنەماڵەی ساسانیان كە بنەڕەتی ئاورگەی ئەم شارە بۆ دیندارانی زەردەشتی بەرانبەر بە پاوە دادەنێ و سامانی بە ئاوەدانی شارەكە بەخشیوە وەسف دەكات " !.

دیارە بە گوێرەی ئەوە سەرداری ساسانی كاتی هێرشی سپای ئیسلام لە ڕێگای چۆمی سیروان بۆ لای پاوە پاشە كشەی كردوە و سەرقاڵی شەڕ و تەنیا دوو مانگ لەوێ ماوەتەوە ئەم بەڵگە هێنانەوە ئەوەندە لە گەڵ ڕاستی ناگونجێ . لە هەلو مەرجێكی ئەوتۆدا ئاسان نیە وەك جەنابی سولتانی نووسیویە هەم ئایینی خەڵكی [لە مەسیحی بۆ زەردەشتی] بگۆڕدرێ و هەم لە شوێنێكی ئاستەمی وەك شاخی ئاتەشگا (ئەویش لەو سەروبەندە دا) ئاورگە و هۆرمزگایێكی مەزن بە ماوەی دوومانگ بۆ ئایینی نوێ ساز بكرێ .سەرەڕای ئەوە ئاستەمە ئایینێك كە تەنیا دوومانگ پێش و بە داری زۆر جێگیر كراوە ، هاوكات سەدان ساڵ لە بەرانبەر هێرشی ئایینی تردا خۆی ڕا بگرێ ؟!

بە پێ زۆر دەربڕینی جیاواز و بەڵگە كە پاشتر ئاماژەیان پێ دەدرێ خەڵكی ئەمدەڤەرە زووتر ئەویندار و پارێزەری ئەم ئایینە و بگرە هەورامان یەك لە ناوچە سەرەكیەكانی سەرهەڵدان یا پارێزەری دینی زەردەشت بووبێ .

گەر سەرچاوەكەی ماموستا دەوڵەتشایی بە گومانەوە سەیر بكرێ ، ئیشارەتی [معجم البلدان] كە لە نزیك

(شارەزوورـ هەڵەبجە) شارێك بە نێوی دزان هەبوە ، بە گوێرەی ئاسەواری قەڵا یا چەند قەڵاییك لە دەورو بەری پاوە بە نێوی دزان [دزێ] ئەگەری ئەوە بە هێز دەكا پێشتر ناوی ئەمشارە " دزان " بۆوبێ دەگا ـ وەك پێش ناو بۆ شاری پاوە كە پێشتر پێ وتراوە [دەگا ـ و پاوە ـ ی] ، بۆ خەڵكی نیشتەجێ و سەقامگرتوو گۆ كراوە. وەك "دەگا هورامان" ، (شوێنی ژیانی پیرشالیار) ، "دەگا شێخان" شوێنی جێگیر بوونی چەند شێخیك ، دەگا و...

لە شانامەی فێردەوسی دا هاتوە دەگایی(دهگان) بە كەسانێك گوتراوە ژیانی نیشتەجێیان هەڵبژاردوە كاری كشتووكاڵ و باغداری و دەسەمۆ كردنی ئاژەڵیان هەبوە.

لە سەریەك ڕاو بۆچوون لەسەر دەگا "ژینگە ، زێد" لە وێژەی كوردیدا و ، دهگان (دهقان) لە زمانی فارسی بە واتای خاوەنداریەتی(مالك) و

کۆمەڵێک کە سەرقاڵی کشتوکاڵ بن ، نێوەرۆکی وەک یەکی تێدا دەبیندرێ.

لە بەرانبەر دەگا -"دەرە" هاتوە کە هەم بە مانای نا سەقامگرتوویی ، گەڕۆکبوون و هەم بۆ کێڵگەو مەزراو باغ لە ئاخاوتندا بەکار هاتوە. لە زمانی فارسیدا وشەی دەری بۆ ناجێگرتوو، پاڵداو بە دەرو دۆڵ گۆ دەکرێ .

"کبک دری" کەوی گەڕۆک ـ کە گەرمێن وکوێستان دەکا ، پێوەندی بە نێوەرۆکی وشەی دەری ئاشکراتر دەکا . لە هورامان گۆرانی (ئاهەنگی) دەرەیی هەیە. ئەم ئاهەنگە تایبەتە بە کاتی مووچەومەزرا و دەرەوەی ماڵ.

دەری وەک پاشبەند بۆ نیشاندان و جوێ کردنەوەی تایبەتمەندی ئاخاوتن لە شێوەی زمانی پاڵەوەی دا هاتوە ، وەک پاڵەوی دەری ، پاڵەوی ئەشکانی ،پالەوی ساسانی .

فەرهەنگی فارسی "عمید " لاپەڕە 589 سەبارەت بە پاڵەوی دەنووسێ : " پاڵەوی بە واتەی شار و زمانی ئێرانیەکان لە سەردەمی ئەشکانی و ساسانی بوە ، پاش دەسەڵاتدارەتی ئیسلام فارسی جێگای گرتەوە .

لە فەرهەنگی فارسی عمید تیپی [د] هاتوە : " زبان دری پس از اسلام زبان رسمی و ادبی مردم ایران شده است " و بۆ بەڵگە ئەم شێعرە لە شاعێری ناسراو بە (نظامی) بیری خوێنەر دەخاتەوە.

نظامی که نظم دری کار اوست
دری نظم کردن سزاوار اوست

"بە فارسی ئێستا زمانی دەری وتراوە ، زمانی پاڵەوی و زمانی دەری لە سەردەمی ساسانی برەوی پەیداکرد . زمانی پاڵەوی لە بەشێکی شارەکان بەشێوەی زمانی نێوچەیی(محلی) مایەوەو شێعرو گۆرانیەکانی پاش ئیسلام بە زمانی پاڵەوی یا زاراوەکانی [ولایتی و روستایی] هۆنراوەتەوە فەهلەویات ـ یان پێ وتوە وەک شێعرەکانی باوا تایر.

فەهلەوی بە عەرەبی کراوی پەهلەوی ە " لاپڕە 1861 فەرهەنگی عەمید- فارسی .

لە سەرجەمی خۆیدا ئەوە ئەوڕاستیە دەسەلمێنی کە دێرینە بوونێکی گەلێک سرنج خولقێن لە دووتوێی زمان و ژیانی خەڵکی ئەمدەڤەرەدا وەک شارستانیەتێکی دێرین بەدی دەکرێ. ڕەنگە ئەم بۆ چوونە دوور لە ڕاستی نەبێ ئەگەر بڵێن زمانی خەڵکی هەورامان [گۆران] پاشماوەی زمانی ڕەسەنی خەڵکی خۆجێیی [بومی] هەرە کۆن بێ .

وەک لە سەرەوە هات پاشتر خەڵکی لاوەکی و گەڕۆک (دەری زمانەکان) هاتون و و خەڵکە خۆماڵیەکەیان لە زێدی خۆیان ناچار بە پاشەکشە یا تێکەڵ بە خۆیان کردوە . دەری هەر ئەو زمانەیە کە ئێستا ئەفغان [هاوزمانی فارسەکان] لە وڵاتی ئەفغانستان قسەی پێدەکەن .

بۆ زانینی تەمەنی شاری پاوە لێکۆڵینەوەی ئاسەوارناسی نەکراوە بەڵام بە پێ هێندێ هێما ، لێکۆڵینەوەی گەڕۆکی بیانی ، نێوی بەجێماو لەسەر لووتکە ، شیوودۆل و کانیئاو وپێکهاتەکانیتری ئەمدەڤەرەو هەڵکەوتی زۆر قەڵا کە لە مێژووی کۆندا ناویان هاتوە، دەبێ سەربردەیێکی دوورو درێژی هەبێ.

محمد رەزا(فەریبۆرز هەمزەیی) دوکتۆرای کۆمەڵناسی لە بواری بزاڤە کۆمەلایەتیەکان و کۆمەڵناسی کۆمەلە ئاییەنەکان لە زانکۆکانی پونا و ئاوگسبووگ و فەوقی دوکتۆرا لە گەشەی نێو نەتەوە لە زانکۆی کاسل ـ ئاڵمان ، خاوەنی بەڵگەنامەی پرۆفێسۆری Habilition لە زانکۆی ئۆسنابرووک- ئاڵمان [خەڵکی هەرسین ـ کرماشان] دەڵێ : " کورد پێشینەی سەرووتر لە

دەورانی ئاریاییان هەیە ، مێژووی ئەو دەورانە تەنیا بەشێک لە فەرهەنگی مێژینەی ئێمەیە . هەرچەند زمانی کوردی زمانێکی ئاریایی و لقێک لە زمانی هند و ئوروپاییە ، ئەوە ئەو واتەیە ناگەیێنێ کە لە بوارە کانی تری فەرهەنگیدا هەموو شتێکی پەیوەست بە ئاریایی بێ .

نابی لە بیرمان بچێ پێش لە هاتنی کۆچبەرە ئاریاییەکان بۆ ئەم دەڤەرە شارستانیەتەکانی وەک عیلامی ، بابلی ، کاسی و ئاشووری هەبوونیان پاراستوە . ئاریەکان لە خەڵکی خۆجێیی ئێرە شتیان وەرگرتوە ". نێوبراو لەدرێژەدا ئاماژەدەدا کە :

" فەرهەنگی مادی ئێمە کوردەکان بریتی لە سیستمی ئاوکێشان و شێوازی کشتوکاڵ و هتد زیادتر لە دووهەزارو پێنسەد ساڵ تەمەنی هەیە . لە مێژووی ئێران زەمیندا نێوچە کوردنشینەکان بە شێوەی ڕاستەوخۆ لە گەڵ شارستانیەتی نێو چۆمان پێوەندییان هەبوە و شارستانیەتێکی تەمەن دوازدەهەزار ساڵەیان هەیە . بەداخەوە ئێمە ناسنامەی مێژوویی و فەرهەنگی خۆمانمان لە بەر چاو نەگرتوە و تەنیا لە سەر مێژووی دووهەزارو پانسەد ساڵە پێمان داگرتوە، لە کاتێکدا پێش دەهەزار ساڵ مێژووی شارستانیەت ، بە پێ ئاسەواری مێژووناسی بەدەست هاتوو شارستانیەتێکی دوازدەهەزار ساڵەمان هەیە " *

لەهەورامان بە گوێرەی نێوی بەرزایی وشاخ و بەندەنی دەوروبەرو ئاسەواری قەڵای زۆری بە جێ ماو کە بەشێکی بەرچاویان بۆ دووری دوور ، واتە پێش سێهەزارساڵ و زیاتر دەگەڕێتەوە . هەبوونی زۆر هێمای پیرۆزی ئایینی وەک بڵ ، مێردۆک ، شمش، مۆڵ و ئەشنان ، وەننەن (نێوی پردی کۆنی هەجیج) ، [وەنەند= ئەستێرەی پیرۆز ، هێزی پاراستن ـ ئەوێستا، گاهان؛] ، ئاوێسەر (یەک لە پێنج کاتەکانی شەو و ڕۆژ و شوکرانە بژێری ـ زەردەشتیەکان) پەرستگای ئاتەشگا ، ئاورگەی زەردەشتیەکان لە سەر شاخێک بەرانبەر بە شاری پاوە و... ئەم ڕاستیە زیاتر دەسەلمێنێ .

پێکهاتەی ئەمشارە جیا لە هەڵکەوتی قەڵای زۆری دەوروبەری لە ڕووی فورمی دابەشبوونی خەڵکەکەی وەک لەنێوی گەڕەکەکاندا بە زەقی ئاشکرایە لانیکەم هەبوونی چەند چینی وەک ، ئاینیەکان ، جەنگاوەران ، پێشەوەران (سنعەتکاران) ، دەگایی (دهقان- ە کان)بە ئاشکرایی نیشاندەدا.

ئاسەواری ئەمدابەش کرانە تاڕادەی دەسنیشان کردنی شوێنی کێبەرکێ (ڕکانە) ، ڕێوڕەسمی گشتی(زەمەنگا) ، ڕاوێژگا شووڕای شار(مەڕێ) ، شوێنی کۆبوونەوە (دەرە و کۆگای) لە دەوروبەری شار هی سەردەمانی زۆرکۆن کە تا ئەمدواییانە (پێش شارستانیەتی نوێ) هەر بۆ هەمان مەبەست کەڵکیان لێ وەردەگیرا هێشتار ماوە. بۆ وێنە :

لە بناری شاهۆ ڕۆژهەڵاتی شاری پاوە "بانە ـ و ڕکانە ـ ی " ، مەیدانی کێبەرکێ (ڕکەبەری) ، "دەرەو کۆگا ـ ی" ، دۆڵی کۆبوونەوە ، " بانە و زەمەنگاـ ی" گۆڕەپانی بەزم و ئاهەنگ ، "دەرە ـ و مەڕێ " ناوەندی ڕاوێژکردن ، لە دەوروبەری ئەم شارە بە ئەم ناوگەلە دەناسرێنەوە .

درێژەی هەیە .

چەم وستییە خێرا بە مێژوو و بنە ماکاو مافوو مرۆڤیرە

سە رە تا

موختاری کەریمی

ئی باسە م بە بونە و شە سە مین (60) ساڵیادو پە سە ند کرایی جاڕوو گە ردوونی مافە کاو مرۆڤی ئامادە کە ردە ن و پێشکە شش کە روو بە وانە رە ئازیزە کاو گۆڤاروو هە ورامانی. بە هیواو ئانە یە کە ئێمە یچ بتاومێ چی ماڤا کە لک گێرمێ پە ی مە رزنایرە ی (ئە رە مە رزنای) کۆ مە ڵگایە شارستانی(مە دە نی) جە وڵاتە کە مانە.

وە ڵ جە گردچیە نە با بزانمێ ماناو مافە کاوو مرۆڤی کامێنە و چە نی پێناسە کریاینێ. ئی مافا کە بە مافێ سرووشتییە کا ئە شناسیاێنێ، ئا مافانێ کە گرد مرۆڤییە تە نیا بە بۆنە و مرۆڤ بییە یشە و هە ر جە سە رە تاو درووس بییە یش پێسە مرۆڤی، بۆ بە ساحیبشا بە بێ جیاوازی رە گە زی، زوانی، ئایینی، رە نگوو پۆسی، وڵات و... هتد. ئی مافا سنوور نمە شناسا و جێهانییە نێ، خە ڵاتوو هیچ کە س و یا دە سە ڵاتییە نییە نێ و هیچ کە س و یا هیچ دە سە ڵاتییە پە یش نیا نکوولیشا چە نە کە رو وە یا هە ولوو سنووردار کە ر دە یشا بدۆ. وە ڵێ درووس بییە ی دە سە ڵاتی ئی مافا بییە نێ و دماو دە سە ڵاتیچ هە ر مە ناوە. هە میشە و هە ر یاگییە نە مرۆڤ ئی مافاشە هە نێ و ئە رکوو دە سە ڵاتە کایچ جە هە ر یاگییە نە با، ئانە نە کە ئی مافا پارێزنا و رە وابییە ی (شە رعییە ت) و دە سە ڵاتە کایچ بە رێز گێرتە ی و پارێزنای ئی مافا پیمانە کریۆ. ئە رکی سە رە کی رێکوزیایە کاو ما فوو مرۆڤی و رێکوزیایە شارستانییە کا (مە دە نییە کایچ) ئانە نە کە داکۆکی کە را چی مافا و هە لوو چە سپنایشا جە کۆمە ڵگانە بدا و وە راوە روو هێرشوو دە سە ڵاتە کاوە پارێزناشا .بە بێ دابین کە ردە ی ئی مافا، ژیوایە ئاشتیوازانە و شیاو(شایانوو) کە رامە توو مرۆڤی بێ مانان و ئێمکانش نیا .

بە شوو یە کە می (1)

مێژوو مافە کاو مرۆڤی

1-1. ویروو ماڤوو مرۆڤی بە نامێ جوراوجورێ جە راسییە نە گێڵۆوە پە ی سە رە تاو درووس بییە ی کۆمە ڵگاو مرۆڤایە تی .بە ڵام بە شێوازییە،تا رادییە، گە ڵالە کریا، ئی ویرە گێڵۆوە پە ی 539 ساڵێ وە ڵ جە زایینی. رێکوزیاو نە تە وە یۆگێرتە کا جە ساڵە و 1971ینە ئا ساڵێشە(539) و.ز.) ، پێسە و ساڵە و جاڕدای یە کە مین گە ڵاڵە و مافە کاو مرۆڤی جە بابیلون بە رە سمی ئە شناسا. ئی گە ڵاڵە نامە جاڕنامە کە و کوورشی دووهە می هە خامە نشی بێ، کە چا ساڵێنە دماو گێرتە ی شاروو بابلی، بە ئاگاداری خە ڵکوو ئا شارییە یاوا. بابل جە بە ینوو رۆخانە کاو دجلە و فە راتی (بین النهرین) هۆر کە وتە ن، کە بە مێسوپۆتامیایچ ئە شناسیان. جاڕنامە کە بە خە تی بسماری بابلی، بە زوانی ئارین سە روو قە وارییە کلووره یی (استوانە) کە بە هە رە ی سۆتێ وە ش کریان، نوسیان. ئی قە وارە، کە ساڵە و 1878ی زایینی ئێزیاوە، ئیسە ئینا جە مووزە خانە و بە ریتانیای جە لە ندە ن و چاگە نە پارێزگاریش چە نە کریۆ .

هە ر چن قە وارە کە لایە ش مە ریان و خە تە کە جە درێژایی مێژووینە کۆنە بیە ن وو سوویان وە هر پاسە سە روو هورگێڵنایە و (تە رجومە) و نووسیاکە ی پە یلوای جیاوازێ هە نێ، بە لاَم بە شیە فرە چا کە سا، کە ویشا بە هورگێڵنای ئی خە تیە خە ریک کە ردە

ن، سه روو کاکڵه و برپه جه نووسیایه کا کۆکێنێ .

گۆیا کورش چا جارنامه نه واته نش: "....عانییه که من به بێ جه نگ یاوانێ بابل، گردوو خه لکی به رێزه و ئامای پیرایمه و جه ژنه شا گێرته....مه ردووک(خوداو بابلیه کا)، سه رنجوو مه ردموو دڵپاکوو بابلیش په ی لاو من کێشت، چوونکه من رێزم چی خودایه گێرت....له شکه ره گه وره که و من به ئاشتی و ئارامی یاوا بابل....ناستم ئێش و ئازارییه یاوۆ به مه ردموو ئی شارییه و ئی ناوچه یه....باروودۆخوو دڵێ بابلی و یاگه موقه ده سه کاش دڵوو منشا هه ژنا.....من هه وڵم دا په ی ئاشتی.....من کویله داریم لا به رد....کۆتاییم ئارد به به د به ختی و داماگی ئا مرۆڤا...... فه رمانه م دا، که گردوو ئا مرۆڤا جه په رسایی خودایشا ئازادێ با و که س ئازاره شا نه دۆ.....فه رمانه م دا، هیچ که س گیانوو سامان و خه ڵکوو ئی شارییه نه وزۆ خه ته ر....مه ردۆک، خودایی گه وره جه من رازی بی.....گردوو خه ڵکیم گلێر که رده و و هه ر که س یانه ش وێران بیه بێ، یانه ی تازه م په ی که رده و..... ئاشتی و هێمنایه تیم دابین که رد په ی ئی مرۆڤا....

به په یلواو به شیه فره ی جه مێژوونووسه کا کوورش یۆ جه هۆگره کاو ویرو زه ده شتی بییه ن و جه مووچیارییه کاو زه رده شتی په ی راوه به رده ی کۆمه ڵگای که ڵکی فره ش هۆرگێرته ن .

رێکوزیاو نه ته وه یۆگێرته کا ئی جارنامه شه به ده یان زوانێ ته رجمه که رده نه و پێسه و به ڵگییه مێژوویی یاوانه ش به ویروراو گردی جێهانی.

درێژه ش هه ن

offensiv.socialisterna.org/.../2517/?tpl=118

www.unicef.se/om-unicef/fakta-om-unicef-och-b.

Hawraman Junral

Guvaro Horamani

Guvarewe manganen Destew Nwisera Horamani bershkero

هۆرامان

Jmare 16 u Mangew 12 u Salew 2008

www.hawramannet.tk